

SILVERTÄRNAN

VÅREN 2017

Tema: Häckningstider

SÖDERHAMNS

FÅGELKLUBB

Söderhamns Fågelklubb (SFK)

Syfte

SFKs syfte är att främja utforskandet och skyddet av fågelfaunan och dess miljö, att verka för att hos allmänheten väcka och underhålla intresset för fåglar och fågelmiljöer, samt att skapa förutsättningar för medlemmarna att aktivt utöva sitt fågelintresse.

Bli medlem

Medlemskap i SFK erhålls genom att sätta in 150 kr på vårt pg 879140-2. För varje ytterligare familjemedlem betalas 10 kr. Glöm inte att ange Ditt namn och Din adress, samt namn på eventuella familjemedlemmar.

Styrelse

Ordförande:	Thomas Tiger	070-517 50 69
Vice ordf:	Magnus Ahlgren	073-020 99 31
Sekreterare:	Angus Thomson	070-296 80 37
Kassör:	Stefan Persson	070-342 64 63
Ledamot:	Lilian Sörberg	076-786 02 52
Ledamot:	Bengt Göthe	070-533 70 98
Ledamot:	Rolf Borg	076-555 91 68
Suppleant:	Eva Lundh	076-798 05 28
Suppleant:	Gunnel Edenström	070-298 67 73
Suppleant:	Gunnar Andersson	070-651 40 17

Hemsida

www.silvertarna.se

Webmaster: Lena Radler

Programansvarig

Bengt Göthe, Rolf Borg

Redaktion för Silvertärnan

Rolf Borg (layout), Magnus Ahlgren, Bengt Göthe

Klubblokal

Godtemplarhuset/IOGT-NTO Åsgatan 9, Söderhamn

Bild framsida: Sothöna

Foto: Rolf Borg

Bild baksida: Grågås

Foto: Rolf Borg

Ordförande har ordet

När Ra havererade med ca 5 dygns seglats kvar till Barbados i Karibien var det på grund av ett konstruktionsfel, inte på grund av att båten var gjord av vass. Detta bevisades med önskvärd tydlighet då antropologen och upptäcktsresanden Thor Heyerdahl med Ra II i ett andra försök nådde Barbados efter 57 dygns seglats från Marocko. Expeditionsmedlemmarna bodde bägge gångerna på en vassbåt som var tillverkad efter gamla egyptiska målningar och syftet med resan var att påvisa att forntidens egyptier kunde ha nått Sydamerika redan under antiken, d.v.s. ca 2500 år före Leif Eriksson.

Heyerdahl är dock inte den enda upptäcktsresanden som utnyttjat vassens positiva egenskaper. Under sina resor i Asien bodde t.ex. Sven Hedin vid flera tillfällen i vasshyddor. I hans berättelser från sitt försök att hitta en östlig vattenväg in mot sjön Lop-nor nådde han den lilla byn Abdal på stranden av floden Tarim. Byn bestod i huvudsak av enkla vasshyddor där Sven blev mycket väl mottagen av Kuntjekan Bek, byns åttioårige hövding.

Men redan några dagar tidigare hade Hedins expedition tagit skydd i några vasshyddor då en kraftig storm ("kara-buran") hade passerat. Sven berättar: "Vi lågo stilla och väntade i några vasshyddor, vilkas invånare togo gästfritt emot oss och dukade upp nyfångad fisk, andägg och vasskott till välfägnad". Vass användes alltså även som föda, värd att bjuda gäster på.

Att bygga i vass är en gammal kunskap, och på många håll i världen bygger man fortfarande både båtar och hus i vass. Dock finns det några som behärskat tekniken långt innan människan – fåglarna!

I ett hörn i mitt gästrum står några drygt två meter höga vassrån. I nedre delen av dessa har några rörsångare byggt ett bo (förmodligen innan jag tog in vassknippet i gästrummet...). Boet är i perfekt skick och skulle inte vassknippet stå i mitt gästrum skulle man kunna tro att det var häckning på gång. Men för åtskilliga år sedan har ett rörsångarpar uppenbarligen häckat i detta bo och varje gång jag går förbi vassknippet förundras jag över hur intakt det fortfarande är. Hållfasthet och arkitektur är utan tvivel en väl utvecklad kompetens hos rörsångarhonan – för det är nämligen hon som utför huvuddelen av bygget.

I studier av rörsångare (vars vetenskapliga namn emanerar från latinets "scirpus" som betyder säv) har man konstaterat att de förankrar boet i mellan 2-10 vassrör (medeltal 3,53).

Ett under av hållfasthet.
Vassboet i mitt gästrum.
Foto: Thomas Tiger

forts.

Medeldiametern på varje vassrör är 6,4 mm. Boet vävs av gräs och vass och fodras med mjukare material som löv, fjädrar och spindelväv. Själva bostommen ("koppen") byggs färdigt på 4 dagar och fodringen tar ytterligare 3 dagar. De vanligtvis 4 äggen väger i snitt 1,75g var och ruvas i 9-12 dagar. De kläckta ungarna väger ungefär lika mycket som äggen men efter 10-12 dagar är ungarna flygfärdiga och väger då ungefär som en vuxen fågel (11-12g). Den matematiskt lagde läsaren kan konstatera att vi i slutskedet av häckningen har en totalvikt på minst 66g (4 ungar + 2 föräldrar). Tillkommer gör dessutom själva boet på något tiotal gram. Detta är alltså vad "fästelementen" i vassstammarna skall klara.

En nyfiken liten rörsångarunge (*Acrocephalus scirpaceus*) tittar upp ur sitt vassbo.

Foto: Rolf Borg

När jag för någon tid sedan satt i min gungstol och blåddrade i en fågeltidskrift dök det plötsligt upp en bild på en gökunge som blev matad av en rörsångarförälder. Gökungen, som normalt väger minst 100g, satt på kanten av boet och var uppenbarligen inte det minsta bekymrad över om rörsångarna gjort en korrekt hållfasthetsberäkning eller ej. Det såg helt enkelt löjligt omöjligt ut där den i sammanhanget gigantiska ungen satt och gapade med ett gap som skulle kunna sluka rörsångarföräldern. Men boet höll för det också så man kan nog lugnt konstatera att rörsångaren är en "vass" bobyggare! Till råga på allt har arten valt en boplats som ständigt vajar i vinden (ingen trygg enrummare i holk här inte!).

Evolutionen har naturligtvis pekat på några speciella fördelar med att bygga i vass. Materialet är tämligen okänsligt för väder och vind, men den stora fördelen för rörsångaren är sannolikt att boet (och ungarna) en bit ner i vasshavet avskärmas från direkt solljus. Kanske fick också Kuntjekan Bek sitt namn just för att bli påmind om att skydda sina byinvånare från den stekande hettan; namnet betyder nämligen "Den uppgående solens furste"! Och hoppades Thor Heyerdahl att de skulle få bättre väder under expeditionen om han namngav Ra efter den egyptiska solguden?

Om jag själv skulle bygga ett hus skulle jag nog inte välja vass som material, men kanske skulle jag placera det på "solens och vindarnas ö"...

Väl mött i markerna!
Thomas Tiger

TEMA — Häckning

Text: Magnus Ahlgren

Det är väl mest naturligt att ha ett sådant här tema i vårnumret av Silvertärnan. För alla fåglar häckar väl på våren? Eller hur är det med den saken? Det och en del andra frågor om häckning ska vi behandla i det här temanumret. Som vanligt försöker vi ha ett Hälsingeperspektiv. Välkommen!

Häckningstider- strategier, avgörande kriterier för tid och plats

Den viktigaste faktorn för val av tid och plats för häckning är förstas tillgången på föda. Det är därför naturligt att de flesta arter inleder häckningen på våren/för-sommaren för att ungarna ska födas när tillgången på föda i form av växter, insekter och kräldjur är som störst. Och när rovfågarna ska mata sina ungar, då finns det extra mycket föda i form av ungar från gnagare, fågel och fisk.

Ändå är det många fåglar som inleder häckningen avsevärt tidigare. Korsnäbbar häckar oftast mitt i vintern eftersom deras stapelföda är de energirika gran- och tallfröna. Flera arter inleder dessutom uppvaktning av partner, revirkamp och bobyggande redan på vintern. Exempel på detta är kråkfåglar, hackspettar, ugglor och dagrovfåglar. Stora fåglar som havsörn och trana har dessutom lång häckningstid. Havsörnen ruvar äggen i 42-45 dygn. Därefter tar det 70-77 dygn för ungarna att bli flygfärdiga. Havsörnen kan därför inleda häckningen med äggläggning redan i mars/april!

Större korsnäbb (*Loxia pytyopsittacus*)
Foto: Stefan Persson

Spel, sång, kurtis

Parbildningen hos många arter börjar tidigt, exempelvis hittar unga kajor sin partner redan första vintern. Om man följer en kajflock med blicken kan man ofta se att fåglarna faktiskt håller ihop två och två!

Kurtisen mellan könen tar sig många uttryck. Hackspettarnas trummande, ugglornas hoande, tranors, tjädrars, dubbelbeckasiners och brushanars spel är ju kända, men vad syftar de till? Val av partner är en vanlig förklaring, revirhävdande en annan. Många arter ägnar sig dessutom åt kurtis i form av spelflykt. Örnar och korpar imponerar på partnern och eventuella rivaler med avancerade flygkonster. Örnarna överlämnar dessutom ofta grenar och pinnar till varandra i flykten, möjligen som en invit att bygga bo.

forts.

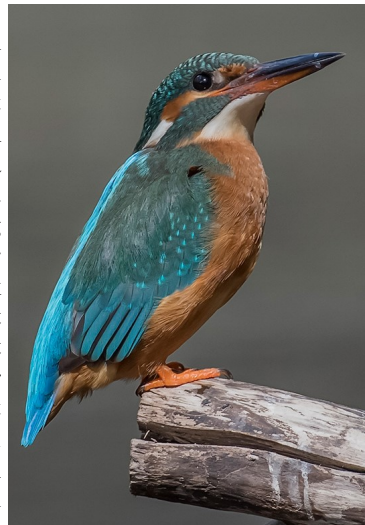
Sången så; det som nästan bedövar våra öron om våren? Detta är ett komplext område som bara delvis är utforskat. Tidigare har man trott att fågelsång som sådan endast syftar till revirhävdande och att attrahera en partner. Men senare års forskning visar att sanningen är avsevärt mer komplicerad än så. Exempelvis har talgoxar en syntax där ordningen på vissa ljud ger sången olika betydelser. Annan forskning har visat att exempelvis bofinken ändrar sin sång under olika faser av häckningen. Mycket tyder på att fåglars sång och andra läten är en betydligt mer avancerad typ av kommunikation än vi tidigare anat.

Parbildning, polygami

Många fåglar, däribland rovfåglar, änder, gäss och tranor lever ofta i livslånga parförhållanden. Bland tättingar förekommer polygami som häckningsstrategi. En art där detta är väldokumenterat är trastsångare; en hane kan ha upp till fem honor! Båda dessa strategier har sin förklaring i en genetisk drift att säkerställa avkommans överlevnad. Fiskgjusen är överlag monogam i Sverige. Från Mellanöstern finns exempel på polygami hos arten på så sätt att en hona häckar tillsammans med två hanar. I det fallet handlar det om att få fram tillräckligt med föda för att ungarna ska överleva.

En eller flera kullar?

I äldre fågellitteratur talas ofta om "förstkullar", "andrakullar" och till och med "tredjekullar". Det vanligaste är troligen att ett par bara siktar på att ta fram en kull per år. Men ett tidigt misslyckat häckningsförsök kan leda till ett upprepat försök längre fram på sommaren. Som tidigare nämnts så är häckning en energikrävande procedur. Forskningen visar också att ungar från ett andra häckningsförsök har sämre överlevnadsgrad än ungar från ett första försök. Detta sagt så finns det, särskilt från södra Sverige, dokumenterat att koltrastar med framgång tagit fram en sista kull så sent som i oktober! En art som sticker ut påtagligt i det här sammanhanget är kungsfiskaren, en sällsynt gäst i Hälsingland. Är med god födotillgång kan de få fram så många som fyra kullar!

Kungsfiskare (*Alcedo atthis*)
Foto: Angus Thomson

Fysionomi, ruggning, ruvning

Till skillnad från däggdjurens päls växer fåglarnas fjädrar inte ut och förnyas vartefter. Istället byter fåglarna hela eller delar av fjäderdräkten enligt ett cykliskt schema som skiljer mellan arterna. Detta kallas ruggning.

forts.

Bytet av fjädrar är energikrävande och sätter ner flygförmåga och andra funktioner. Ruggningen sker därför huvudsakligen utanför häckningstiden. Många arter byter utseende på fjäderdräkten under året. De flesta vadare samt många änder, lommar och måsfåglar har utpräglade häckdräkter där (oftast) hanarnas praktfulla färger och former påverkar honornas val av partner. Det pråligaste exemplet i den vägen är väl brushanen. Vid spången längs Ålsjöns västra kant (mot E4:an) kan du se brushanar på nära håll under maj månad.

Brushane (*Calidris pugnax*)

Foto: Leif Larsson

Strategier för ungarernas överlevnad

Inte endast fjäderdräkten påverkas. Även näbb och ben kan ändra färg. Svartsnäpan har normalt röda ben, men under häckningen mörknar benen och näbben till närmast helsvart! Motsvarande kan ses på många av de skrattnåsar som sitter längs Söderhamnsån i Centrum på våren. Håll utkik således!

Under häckningen har fåglarna ruvfläckar på magen. Ruvfläckarna är kala partier utan dun. Detta är för att underlätta överföringen av värme till äggen. Ruvfläckarna döljs av sidornas täckfjädrar och kan därför endast ses på fåglar som hålls i handen.

Ett exempel på en fågelart med omfattande ruggning under senare delen av häckningen är ejdern, eller snarare ejderhanen. Redan när parningen är avslutad inleder hanarna ruggningen av alla flygfjädrar på en gång. De ger sig därför ut i yttersta havsbandet, samtidigt som honorna sköter ruvning och vården av avkomman. Även icke köns mogna honor deltar i omsorgerna. Honornas ruggning är inte helt kartlagd, troligen sker en del av ruggningen just före häckningstiden.

Vi har redan nämnt tillgången till föda som sådan. Olika arter har olika strategier för att öka chansen för avkommans överlevnad. En sådan strategi är helt krasst att lägga så många ägg att arten fortlever även om majoriteten av ungarerna dör redan innan de själva har fått möjlighet att häcka. Detta är en vanlig strategi bland tättingar. Skillnader mellan könen är en annan möjlighet som redan berörts. När ejderhanarna ligger ute till havs för att rugga konkurrerar de inte med ungarerna om födan. De ännu inte köns mogna honor som hjälper till att ta hand om ungarerna konkurrerar visserligen med ungarerna om födan, men för artens fortlevnad är det troligen ännu viktigare att de hjälper till att skydda ungarerna mot trutar och rovdjur.

Hos storspoven är det istället hanarna som stannar på häckplatsen och tar hand om avkomman. Så snart äggen lagts drar honorna söderut för att inte konkurrera med ungarna om födan. Eftersom ungarna är borymmare behöver de inte matas; de söker föda själva från dag ett och får skydd av hanarna.

Storspov (*Numenius arquata*)

Foto: Thomas Tiger

En tredje strategi är bytseparation som tillämpas av rovfåglar. Honorna, som ruvar äggen, är så mycket större än hanarna att de klarar av att slå väsentligt större byten. På så sätt konkurrerar de inte om bytena utan har sammantaget ett större urval av byten att förse ungarna med än om de skulle jaga samma typ av byten. En annan finess är att det oftast är den mindre hanen som förser honan med mat så länge hon ruvar. När ungarna kläckts jagar båda makarna. På grund av honans större storlek blir födotillgången mer än dubbelt så stor när honan börjar jaga för att förse de hungriga ungarna med mat.

Storleksskillnaden mellan könen syns tydligt hos de sparvhökar som finns i centrala Söderhamn året om. I skärgården kan man se havsörnsparen tillsammans, även där är storleksskillnaden påtaglig!

Efter en lyckad häckning följer mycket jobb med bl.a. matning från föräldrarnas sida.....

....tills de små är stora nog att börja klara sig på egen hand.....

Stjärtmesar (*Aegithalos caudatus*)

Foto: Rolf Borg

Anslagstavlan

Korsordet hösten 2016

Under SFKs traditionella julavslutning ("julsmörgåsen") drogs vinnarna i höstnumrets korsordstävling. 17 rätta svar hade inkommit till redaktionen.

Det rätta svaret var "Tjäder"

Vinnare:

1. Ulla Persson
2. Gun Thiger
3. Sören Boström

Vi gratulerar pristagarna!

Glöm inte fågeltornskampen den 6/5 !

Reportage!

Vi i redaktionen vill gärna ha era små fågelberättelser till Silvertärnan! Har ni varit med om något speciellt så skriv gärna några rader till oss. Vi svarar för korrekturläsningen. Skicka ditt bidrag via mejl till: info@silvertarna.se

När kommer vårfågeln!?

På hemsidan finns en blankett att hämta där du kan kryssa i när du ser dina första vårfåglar. Du kan även se när vårfågeln kommit tidigare år. Materialet hittar du under menyvalet "Om fåglar".

SFK Bird Race 2017

Vinterns höjdpunkt kommer att gå av stapeln den 19/2. Mer information om regler och anmälan finns på hemsidan www.silvertarna.se under menyvalet "Om fåglar".
Anmäl ett lag!

Söderhamn Bird Race!

Ovanliga obsar i Söderhamn-2016

Berglärka (*Eremophila alpestris*)
Foto: Rolf Borg

Berglärkan från december 2015 vid Stenöorn var kvar till den 10 april då den påbörjade sin resa mot fjällen. På samma plats rastade även en hane den 26-27 oktober.

En hane **Vitryggig hackspett** vid Bergvik kunde ses av många då den var där mellan den 24 januari och den 4 februari.

Vitryggig hackspett
(*Dendrocopos leucotos*)
Foto: Angus Thomson

Stäpphök (*Circus macrourus*)
Foto: Robert Mellberg

Sommargylling brukar försvinna snabbt men den hane som satt och sjöng vid Brötgrind den 30 maj var kvar hela dagen och kunde ses av flera skådare.

Sommargylling (*Oriolus oriolus*)
Foto: Thomas Tiger

forts.

Ägretthäger dök upp vid Ålsjön både den 23 maj och den 23 september.

Årets riktiga stänkare var den **vitgump-snäppa** som besökte Stenö den 20-22 september och som lockade besökare från när och fjärran. Det var Hälsinglands första och Sveriges 27:e fynd av arten.

Vitgumpsnäppa (*Calidris fuscicollis*)
Foto: ThomasTiger

Ägretthäger (*Egretta alba*)
Foto: Robert Mellberg

Förstagångsfynd för Hälsingland blev även den **tajgablåstjärt** som ringmärktes på Prästgrundet den 11 oktober. Där ringmärktes även 5 **tajgasångare** och summan för både sedda och märkta av den arten blev hela 20 st.

Tajgablåstjärt (*Tarsiger cyanurus*)
Foto: Stefan Persson

Tajgasångare (*Phylloscopus inornatus*)
Foto: Stefan Persson

Även en **kungsfågelsångare** besökte ön, den 2 oktober. Alltså ett mycket bra år för östliga arter.

Ovanliga förbisträckande måsfåglar vid havet var 2 unga **tärnmåsar** den 7 augusti vid Klacksörarna och en den 23 oktober vid Skatrevet, då även en **tretåig mås** sträckte mot söder.

En **smådopping** besökte Granskärs våtmark den 16-17 november.

Vårprogram 2017

Bästa medlem!

Här följer som vanligt ett fullspäckat vårprogram med aktiviteter av olika slag. Våren är ju en intensiv tid för alla fågelintresserade och det är därför naturligt att vi har många exkursioner under den årstiden. Hoppas att du finner vårprogrammet intressant!

Notera också att vi som vanligt ”förlänger” säsongen något och plockar med några höstaktiviteter i detta program. Det gör vi eftersom Silvertärnan inte kommer ut förrän en bit in i september.

Alla är välkomna på våra exkursioner och andra aktiviteter.
Ta gärna med vänner och bekanta.

OBS!
**Ev. ändringar och tillägg i programmet
uppdateras via vår hemsida.**

Bra att veta:

Vid alla exkursioner anger vi en samlingsplats. Där samlas vi för samåkning om vi ska till någon annan plats.

Varma kläder och fika är alltid bra att ha med. Vi står ofta stilla och det kan vissa årstider bli ganska kallt. Då är det skönt att värma sig med lite fika och en varm tröja. Fågelbok och kikare är bra att ha med sig. Oftast har någon i gruppen med sig tubkikare så det går att artbestämma fåglar på längre avstånd. Man behöver inte vara expert för att följa med. Vi hjälps åt att besvara frågor, och kom ihåg - det finns inga dumma frågor. Vissa exkursioner är lite mer ansträngande med t.ex. en längre promenad, och då har vi försökt ange det i programmet. Har du frågor inför en exkursion gå det alltid bra att kontakta exkursionsledaren.

När vi är inomhus träffas vi på vår klubblokal Godtemplargården/IOGT-NTO om inte annat anges. Godtemplargården ligger på Åsgatan 9, Söderhamn.

Exkursionerna sker i samarbete med Studieförbundet i Söderhamn

forts.

OBS! Årets tisdagsexkursioner redovisas separat på sidan 15

9/2 torsdag

BILDVISNING Medlemmarnas egna bilder

(Denna bildvisning annonserades även i förra numret av Silvertärnan). Vi tittar på fågelbilder tagna av klubbens egna medlemmar. Har du några bilder så ta gärna med dem på ett USB-minne. Klubben bjuder på fika under kvällen.

Vi träffas på Godtemplargården, Åsgatan 9, Söderhamn kl. 19:00.

För info ring Magnus Ahlgren 070-020 99 31

19/2 söndag

SFK BIRD RACE

Denna prestigefyllda tävling har redan blivit en omtyckt tradition. Lag om 2-4 deltagare tävlar om vilka som hittar flest arter under dagen. Vi avslutar sedan med gemensam förtäring. Mer information om regler och anmälan kommer att finnas på hemsidan (www.silvertarna.se) **Håll utkik och anmäl ett lag!**

4/3 lördag

ÅRSMÖTE

Härmed kallas samtliga medlemmar i Söderhamns Fågelklubb till årsmöte. Efter sedvanliga årsmötesförhandlingar kommer Johan Mörlin att visa natur och fågelbilder. En kväll man inte bör missa! SFK bjuder på fika.

Vi träffas på Godtemplargården, Åsgatan 9, Söderhamn kl. 19:00.

För info ring Gunnel Edenström 070-298 67 73

9/3 torsdag

UGGLEKVÄLL

Nu är det hög tid att ge sig ut och lyssna efter ugglornas magiska rop igen! Följ med oss ut! Har vi tur får vi höra berguven eller kattugglan ropa!

Samling vid långtidsparkeringen Resecentrum kl. 19:00 för samåkning.

För info ring Lars Henningsson 070-699 89 31

15/4 lördag

ROVFÅGLAR, Ålsjöängarna

Nu återvänder fåglarna på bred front. Vid norra tornet har vi en utmärkt utsikt och vi skådar mot skyn efter rovfåglar och annat som kan komma flygande.

Samling vid Ålsjöparkeringen kl. 10:00.

För info ring Stefan Persson 070-342 64 63

forts.

22/4 lördag

HACKSPETTSMORGON

Vi ger oss av mot någon hackspettslokal (bestäms senare), för att lyssna efter ett säkert vårtecken – våra olika spettar. Det går att skilja dem åt på deras trumningar. Kanske får vi höra gråspetten?

Samling vid långtidsparkeringen Resecentrum kl. 06:00 för samåkning.

För info ring Bosse Forsling 070-209 77 70

1/5 måndag

KORSHOLMEN, Långvind

Korsholmen är vår bästa lokal för att skåda havsfågel. Det är en bit att gå genom skogen på delvis ojämn mark, men är fantastiskt fint när man kommer ut till klipporna. Om vinden ligger på från havet kan det vara kallt, så ta med en extra tröja.

Samling vid långtidsparkeringen Resecentrum kl. 05:00 för samåkning.

För info ring Lars Henningsson 070-699 89 31

6/5 lördag

FÅGELTORNSKAMPEN, Ålsjötornet

Under många år har man i Finland genomfört Fågeltornskampen där ca 300 torn från hela landet deltar. I Sverige har vi deltagit med lag sedan 2011. Reglerna är enkla - hitta så många arter som möjligt från tornet mellan kl. 05:00-13:00. Kom och var med under någon del av dagen! Ta med fika. Reportage från tidigare fågeltornskamper finns på vår hemsida.

Vi finns i tornet mellan kl. 05:00-13:00.

För info ring Stefan Persson 070-342 64 63

20/5 lördag

HJÄLSTAVIKEN, Uppland (obs anmälan)

En repris på fjolårets resa till en av Upplands bästa fågellokaler, i år något senare på säsongen för att se och höra vad som kvittrar i buskarna. Ta med fika och matsäck.

Samling vid långtidsparkeringen Resecentrum kl. 06:00 för samåkning.

(Restid ca: 2 1/2 timme).

För info och anmälan ring Rolf Borg 076-555 91 68

2/6 fredag

NATTSÅNGARE

Nu är nattsångarna igång och vi åker ut till några lokaler för att lyssna. Har vi tur får vi höra nattskärnan. Fika och varma kläder rekommenderas.

Samling vid långtidsparkeringen Resecentrum kl. 22:00.

För info ring Robert Lindberg 0270-100 88

6/6 tisdag

LÅNGNÄS UDDE, Lynäs

Långnäs udde är en gammal fin udde i Bergviken med gammal lövskog. Vi hoppas bl.a. få höra och se mindre flugsnappare. Vi tittar också på lite ovanliga växter.

Samling vid långtidsparkeringen resecentrum kl. 09:00 för samåkning.

För info ring Gunnar Andersson 070-651 40 17

2/9 lördag

RINGMÄRKNING, Granskärs våtmark

En av våra populäraste aktiviteter där du har möjlighet att lära dig mer om ringmärkning och på nära håll se våra småfåglar. Vi håller som vanligt till på Granskärs våtmark. Du finner oss vid paviljongen mellan kl. 06:00 och 10:00.

För info kontakta Stefan Persson 070-342 64 63

5/9 tisdag

TISDAGSEKKURSION, Stenö

Från den första september får man gå fritt i reservatet och vi kan då spana av stränderna på ett bättre sätt än under sommaren.

Samling vid Stenötornet kl. 18:00.

För info ring Stefan Persson 070-342 64 63

TISDAGSEKKURSIONER

Tisdagsexkursioner maj (samling sker vid Ålsjöparkeringen kl. 18:00)

2/5 tisdag För info ring Gunnar Andersson 073-651 40 17

9/5 tisdag För info ring Bengt Göthe 070-533 70 98/Rolf Borg 076-555 91 68

16/5 tisdag För info ring Bengt Arvelin 070-600 70 90

23/5 tisdag För info ring Stefan Persson 070-342 64 63

30/5 tisdag För info ring Magnus Ahlgren 073-020 99 31

Tisdagsexkursioner augusti (samling sker vid Stenötornet kl. 18:00)

1/8 tisdag För info ring Lars Henningsson 070-699 89 31

8/8 tisdag För info ring Magnus Ahlgren 073-020 99 31

15/8 tisdag För info ring Stefan Persson 070-342 64 63

22/8 tisdag För info ring Gunnar Andersson 070-651 40 17

29/8 tisdag För info ring Rolf Borg 076-555 91 68/Bengt Göthe 070-533 70 98

Notiser

Tornseglare sover verkligen i luften

Eftersom det är så sällan man har kunnat se tornseglare sitta någonstans, förutom vid boet, har man antagit att de tillbringar så mycket tid i luften att de också sover där. Nu har forskare för första gången kunnat bevisa att tornseglare, från den tid de lämnat boet till de åter häckar, tillbringar 99% av sin tid i luften. Vissa individer ända upp till 100%! Att några individer höll sig stilla, förmodligen i ett träd, tror man berodde på dåligt väder eller andra extrema förhållanden som gjorde att fåglarna behövde lämna lufthavet. Dessa tillfällen var dock mycket ovanliga.

Forskarna använde sig av ny teknik i form av lätta ljusloggar och accelerometrar. De kunde också se att vingfrekvensen var låg efter en period med hög vingfrekvens. En teori är därför att fåglarna stiger till några kilometers höjd för att sedan glida långa sträckor medan de sover.

Källa: Birdlife Sveriges hemsida (birdlife.se)

Sveriges fågelfauna

Sveriges fågelfauna består av cirka 250 häckande arter varav merparten är flyttfåglar. Utöver dessa förekommer det cirka 25 arter som inte häckar i Sverige, men som passerar landet varje år på sin väg till eller från sina häckningsplatser på den sibiriska tundran. Det förekommer fåglar i princip överallt i Sverige, ända upp till glaciärkanterna i fjällkedjan. På grund av Sveriges klimat är merparten av landets fåglar flyttfåglar och några övervintrar hundratals mil från sina häckningsområden. I maj 2012 hade 501 arter och cirka 560 olika former, det vill säga arter eller underarter, av spontant förekommande fåglar identifierats i Sverige. Landskapen som toppar med flest observerade arter (2012) är Skåne med 418, Öland med 408 och Halland med 377 arter.

Uppskattningsvis häckar det 70 miljoner par fåglar varje år i Sverige. Lövsångaren och bofinken är de till antalet vanligaste fåglarna i Sverige och man uppskattar att det under varje säsong finns 13,2 respektive 8,4 miljoner häckande par av dessa båda arter, vilket utgör 31% av alla häckande fåglar i landet. I fallande skala följer sedan rödhake (3,8 milj), kungsfågel (3,0 milj), talgoxe (2,6 milj), trädpiplärka (2,4 milj), bergfink (2,1 milj), taltrast (1,9 milj) och koltrast (1,8 milj). Lövsångare och bofink utgör också de vanligaste arterna i alla landskap förutom på Öland där den vanligaste är sånglärkan. Dalarna är det landskap som har flest häckande arter med 194 stycken och Småland har överlägset flest häckande par med 7,9 miljoner par per år.

Källa: Wikipedia (https://sv.wikipedia.org/wiki/Sveriges_f%C3%A5gelfauna)

Fåglar behöver inte motionera

Fåglar kan flyga enorma sträckor på hög höjd över jordklotet. Ändå tycks de inte behöva någon som helst motion eller träning innan flygningarna, att döma av nya studier. Hur detta är möjligt är än så länge ett mysterium.

Vi människor fungerar som bekant på rakt motsatt sätt. Utan regelbunden motion eller träning blir vi ganska snart helt orkeslösa. Vi måste slita hårt i motionsspåret eller på gymmet för att inte bli soffpotatisar. Föga förvånande har detta gett upphov till en hel industri som är uppbyggd kring vårt fysiska behov av att röra på oss.

Det läggs enorma summor pengar på gymlokaler, träningsutrustning, träningskläder och extra proteiner. Karriärer byggs på böcker om hur vi ska träna och leva. Forskare och läkare studerar hur vi förbränner kalorier och bygger upp muskler. Därför kan det verka lite underligt att vi faktiskt inte vet särskilt mycket om andra djurarters behov av motion och träning.

Den brittiske fysiologen Lewis Halsey vid University of Roehampton i London, skriver i en artikel i *Journal of Animal Ecology* att det nästan inte gjorts några studier alls om huruvida djur frivilligt tränar eller motionerar för att hålla sig i form.

De få undersökningar som tangerat ämnet antyder dock att vissa fåglar fungerar annorlunda än människor.

Nyligen visade ett internationellt forskarlag i en studie i *Proceedings of the National Academy of Sciences* att den asiatiska stripgåsen (*Anser indicus*) korsar Himalaya på 4 000-7 000 meters höjd varje höst och vår när den flyger mellan häckplatserna i Mongoliet och övervintningsområdet i Indien.

Hela flygrutten är 3 000 kilometer och avverkas mycket snabbt — gässen passerar exempelvis de enorma bergen i Himalaya på en enda dag.

I en uppföljande studie i *Science* avslöjades att gässen måste arbeta extremt hårt under flygningen. Vingslagen blev allt hastigare ju högre upp i den tunna luften fåglarna steg. Som en följd ökade också hjärtslagen-ibland upp till 450 slag i minuten.

Stripgåsa (*Anser indicus*)
Foto: Rolf Borg

forts.

När gässen befinner sig i övervintringsområdet i Indien eller på häckplatserna i Mongoliet rör de sig däremot inte särskilt mycket. Ändå verkar de inte behöva ett uns av träning innan det är dags för nästa maratonflygning. Ungefär som om en människa skulle resa sig från sofflocket och direkt ge sig ut på ett maratonlopp. En av ledarna bakom de två studierna, ekologen Lucy Hawkes vid University of Exeter i Storbritannien, presenterade nyligen data som visar att fåglarna under veckorna före flygningarna tar det mycket lugnt. Till hennes förvåning verkade inte detta ha någon som helst effekt på deras hjärtrytm.

Även vitkindade gäss verkar ha samma fysiologiska förmåga. De flyger varje höst från sina arktiska häckplatser till vinterlokaler i Storbritannien, utan att träna det minsta innan de ger sig iväg. Trots detta byggs deras flygmuskler upp lagom till den långa flygningen.

Allt detta antyder att fåglar, åtminstone vissa arter, har en inre förmåga att komma i form utan att anstränga sig. Hawkes tror också att fåglar i grunden är bättre byggda än människor och andra däggdjur. Deras andningssystem är helt enkelt smartare konstruerat.

Fåglar har, förutom lungor, ett system med luftsäckar vars totala volym är mycket större än däggjurens lungvolym. Luftsäckarna gör också att lungorna förses med ett konstant flöde av syre. Många fåglar har dessutom utvecklat hjärtmuskler som kan arbeta oerhört snabbt. Enligt Hawkes är fåglar så effektiva att de är vältränade utan att behöva träna.

Men människan kan väl inte vara den enda djurarten som måste träna? Nej, troligen inte. Däggdjur skiljer sig från fåglar på många punkter och det finns flera exempel på att däggdjur i fångenskap blir feta och orkeslösa när de inte rör på sig regelbundet. Men huruvida detta är en regel eller ett undantag är än så länge okänt.

Källa: SVT Nyheter/Vetenskap (<http://www.svt.se/nyheter/vetenskap/faglar-behover-aldrig-motionera>)

Nej, fåglar behöver kanske inte motionera, men det ser onekligen ut som om en del tycker att det är skönt med en liten joggingtur på stranden ibland!

/Red.

Rörhöna (*Gallinula chloropus*)
Foto: Rolf Borg

Taget i luften

-Du Thomas, tror du att det finns några långsiktiga bieffekter med att skåda fågel?

-Nej, det kan jag inte tänka mig!

www.silvertarna.se